

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ های کلیدی در ارائه انجام فرایند دانش پژوهی

- دکتر محبوبه مافی نژاد
- عضو هیات علمی گروه آموزش پزشکی
- مرکز مطالعات دانشگاه علوم پزشکی تهران

M-Mafinejad@tums.ac.ir

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱: شفاف سازی مشکل آموزشی

با کمک گرفتن از:

- نیازسنجی های آموزشی
- ارزشیابی های برنامه های آموزشی
- مستندات موجود و اسناد بالا دستی
- مطالعات و شواهد موجود
- بررسی زمینه و شرایط
- و

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

چه مشکلات آموزشی مواجهه شدید؟

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱: شفاف سازی مشکل آموزشی

با کمک گرفتن از:

- تبیین منطق زیربنایی مشکل آموزشی
- تبیین ضرورت پرداختن به مشکل و اثرات آن
- ارائه شواهد برای حمایت از اهمیت مشکل

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

مثال: شناسایی مشکلات آموزشی در عمل

- دستیاران جراحی در بدو ورود به دوره آموزشی فاقد اطلاعات اولیه مورد نیاز رشته جراحی هستند.
- دانشجویان انگیزه کافی برای حضور در کلاس های درس ندارند.
- با توجه به تنوع بیماری های پوستی و محدود بودن سؤالات ارتقاء، سنجش دانش دستیاران پوست مشکل است.
- عملکرد دانشجویان کارشناسی ارشد فیزیک پزشکی در یادگیری زبان انگلیسی قابل قبول نیست.

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۲: برداشت شما از فیلم

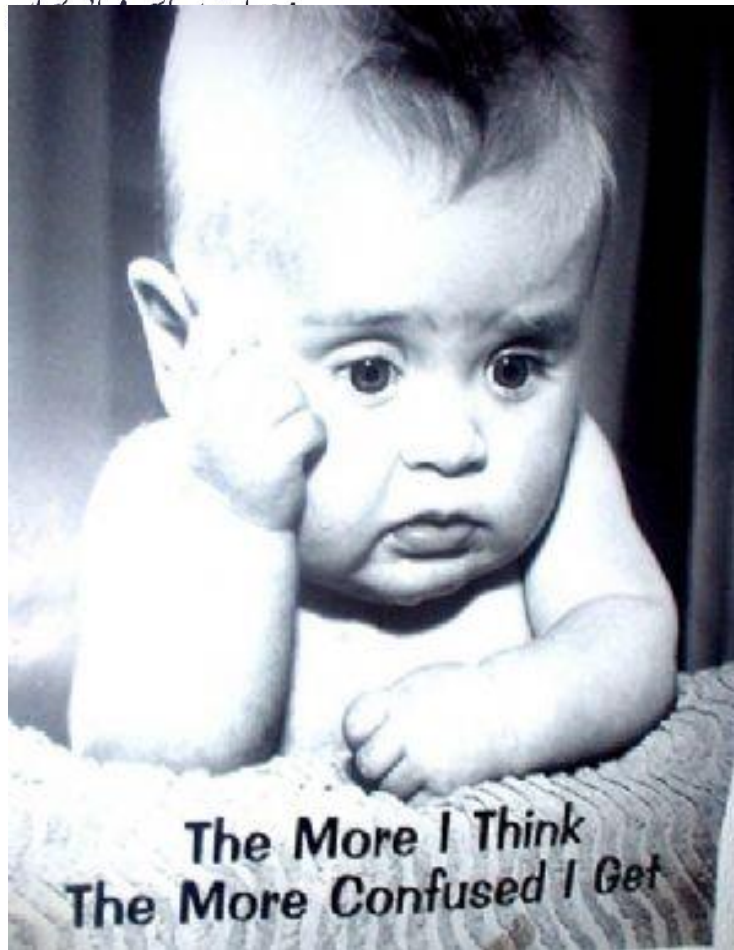

دانشگاه علوم پزشکی
تبریز

سرنخ ۲: کنار گذاشتن تصورات نادرست از نوآوری

یک چالش بزرگ!؟

- آیا این یک مقوله جدید است؟
- چرا باید این کار را انجام دهند؟
- آیا تا کنون این کار انجام نمی شده است یا دیگران انجام نداده اند؟
- بررسی زمینه و بستر
- بررسی منابع و تجربیات

کشوری	دانشگاه	دانشکده	فرایند
-	-	*	طراحی، اجرا و ارزشیابی "برنامه مواجهه زودرس بالینی"
*	*	*	طراحی و اجرا سیستم ارزیابی «مهارت‌های طبابت»

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۳: بررسی تجربیات و مطالعات قبلی

در این مرحله نکته بسیار کلیدی:

- 1- اثبات ضرورت مشکل با توجه به مشکلات شناسایی شده به منظور جلب حمایت و نشان دادن آمادگی
- 2- تعیین سطح نوآوری فرایند با توجه به تجربیات مشابه در مطالعات
- 3- تعیین مدل مناسب برای روشمندی انجام فرایند در راستای پاسخ به مشکل

دانشگاه علوم پزشکی
تهران

سرنخ ۳: بررسی تجربیات و مطالعات قبلی

- وب سایت های مرتبط
- سمینارها و جشنواره های آموزشی
- خبرنامه ها
- اسناد بالادستی (شیوه نامه، دستورالعمل، آیین نامه و ...)
- گزارشات رسمی و غیر رسمی
- مقالات ژورنال های معتبر آموزشی داخلی و خارجی
- همایش های داخلی و خارجی آموزش پزشکی
- و ...

نشریه علمی پژوهشی
گام های توسعه در آموزش پزشکی

M-Mafinejad@tums.ac.ir

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۴: خلاقیت در ارائه عنوان فرایند پیشنهادی

• طراحی و پیاده سازی کلاس درس آناتومی به روش یادگیری مبتنی بر تیم

منطبق با مد روز

• مدرسه تابستانی بین‌المللی سلامت عمومی ایران (IPHS) با محوریت آموزش سلامت جهانی به دانشجویان علوم پزشکی

گستره و وسعت فرایند

• برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان (ماه): گامی در جهت ارزشیابی تکوینی هیات علمی

استفاده از اسامی خاص برای
نام گذاری برنامه

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۵: مشخص کردن اهداف از پیاده سازی فرایند

- هر فرایند به دنبال محقق شدن هدف/اهداف مشخصی است.
- اهداف باید دارای ویژگی هایی باشد:
 - واقع گرایانه و قابلیت انجام (feasible)
 - شفافیت (Clarity)
 - نوآوری (novel)
 - اهمیت (importance)

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۵: مشخص کردن اهداف از پیاده سازی فرایند

- اهداف میتواند به صورت:
 - بروندادها و پیامدها
 - مراحل و گام های انجام فرایند
 - مدل زیربنایی
 - ویژگی های فرایند

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

نمونه کاربردی (اهداف بر اساس مدل)

عنوان:

طراحی و اجرای برنامه تربیت تسهیل گر و ارزشیابی عملکرد آن ها در محیط واقعی در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران بر اساس مدل کرن

اهداف:

- ❖ نیازسنجی کلی و اختصاصی برنامه تربیت تسهیلگر
- ❖ تعیین اهداف کلی و اختصاصی برنامه تربیت تسهیلگر
- ❖ تعیین استراتژی های آموزشی دوره
- ❖ ارزشیابی برنامه تربیت تسهیلگر

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

نمونه کاربردی (اهداف بر اساس مراحل و گام ها)

عنوان:

ادغام و پیاده سازی آموزش تم های طولی هفتگانه در دوره پزشکی عمومی: گامی در جهت تحقق سند توانمندی های مورد انتظار دانش آموختگان در برنامه درسی

اهداف:

- ❖ برنامه ریزی برای واردسازی تم های طولی هفتگانه در ساختار تشکیلاتی دوره پزشکی
- ❖ تدوین کوریکولوم تم های طولی هفتگانه در دوره پزشکی
- ❖ آماده سازی و توانمندسازی ذینفعان برای آموزش تم های طولی هفتگانه در طول دوره پزشکی
- ❖ ارائه آموزش تم های طولی در طول فازهای چهارگانه

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

نمونه کاربردی (اهداف بر اساس پیامدها و برونداها)

عنوان:

طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه peer-near shadowing برای دانشجویان جدیدالورود اتاق عمل در دانشگاههای علوم زاهدان و زابل

اهداف:

- ❖ تعیین انگیزش حرفه ای دانشجویان جدیدالورود اتاق عمل به رشته تحصیلی از طریق شرکت در برنامه
- ❖ ارتقاء شناخت شغلی دانشجویان جدیدالورود اتاق عمل نسبت به رشته تحصیلی
- ❖ تعیین مشارکت دانشجویان سال بالینی در آموزش دانشجویان جدیدالورود
- ❖ تعیین رضایتمندی دانشجویان

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

نمونه کاربردی (اهداف بر اساس ویژگی ها)

عنوان:

طراحی، اجرا و ارزشیابی روش های یاددهی- یادگیری فعال بر اساس اصول یادگیری بزرگسالان در دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران: از کلاس درس تا کافه سلامت

اهداف:

- ❖ راه اندازی فضایی برای یادگیری فعال و تعاملی با عنوان کافه سلامت
- ❖ ارزشیابی جلسات یاددهی- یادگیری فعال و پیامدهای اجرای آن در دانشکده پیراپزشکی از دید ذینفعان مختلف
- ❖ ایجاد فرصت بازاندیشی و نقد بر فرایند آموزش برای مجریان و اعضای هیات علمی درگیر در اجرای جلسات یاددهی- یادگیری فعال در دانشکده پیراپزشکی

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۵: مشخص کردن اهداف از پیاده سازی فرایند

• اهداف:

- اهداف نشان دهنده فلسفه اصلی انجام و مسیر دانش پژوهی آموزشی هستند
- اهداف نشان دهنده وسعت دانش پژوهی آموزشی هستند
- اهداف به عنوان معیاری برای بررسی ارائه نتایج موثر و مهم فرایند در نظر گرفته می شوند

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۶: تعیین روشمندی مناسب اجرای فرایند

- مدل یا روش مناسب بسته به حوزه ارائه فرایند و اهداف آن در نظر گرفته شود

- گام های پیاده سازی روش های انتخاب شده مشخص باشد.

- به منظور اطمینان از انتخاب روش مناسب، رجوع مجدد به مطالعات و مشاوره با متخصصان صورت گیرد

- جزئیات کافی از روشمندی انجام فرایند ارائه شده باشد.

- ملاحظات موجود در پیاده سازی فرایند متناسب با بستر به خوبی شرح داده شده باشد.

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرفخ ۶: تعیین روش مناسب اجرای فرایند

- در صورت استفاده از مدل/روش مشخص پایبندی به گام ها و اجزای اصلی آن
- اجرای گام ها متناسب با شرایط و بستر موجود و ذکر دلیل آن
- علاوه بر اجرای درست یک روش، شامل رعایت کردن معیارهای خود دانش پژوهی آموزشی

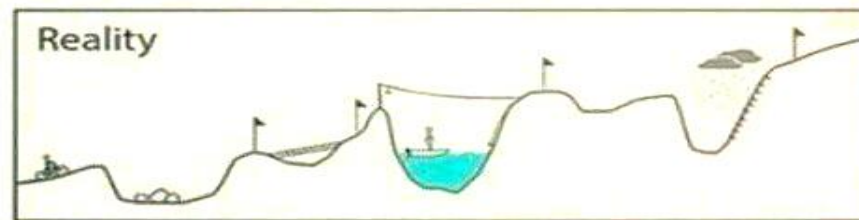
دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۷: اجرا و پیاده سازی مستمر فرایند

- لازمه پذیرش یک فرایند، اجرای مستمر آن در عمل است.

برنامه شما برای رسیدن به هدف

و اما واقعیت! در رسیدن به اهداف

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۸: تعیین و اندازه گیری پیامدهای حاصل از فرایند

پس از پیاده سازی فرایند چه تغییری در آموزش ایجاد شده است؟

- تلاش برای ارزیابی ابعاد مختلف پیامدها و تاثیرات حاصل از پیاده سازی فرایند در سطوح مختلف
- استفاده از نظرات افراد مختلف به روش های مختلف
- ارزیابی با استفاده از ابزارها و روش های متنوع

Level 1
Reaction

Level 2
Learning

Level 3
Behavior

Level 4
Results

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۹: گزارش نتایج موثر فرایند

- ❖ آیا فرایند به اهداف از پیش تعیین شده دست یافته است؟
- ❖ آیا کار صورت گرفته به طور معنی داری به حل مشکل آموزشی شناسایی شده کمک می کند؟
- ❖ آیا کار صورت گرفته حوزه های بالقوه برای بررسی بیشتر ایجاد کرده است؟

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۹: گزارش نتایج موثر فرایند

- ❖ نتایج کار باید متناسب با اهداف ارایه شده باشد
- ❖ ابتدا به اهداف اصلی و با اهمیت بیشتر پرداخته شده باشد
- ❖ از ساختاری قابل درک و فهم برای ارایه نتایج استفاده شده است

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۰: برداشت شما از فیلم

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۰: قرار دادن فرایند در معرض نقد و تحلیل

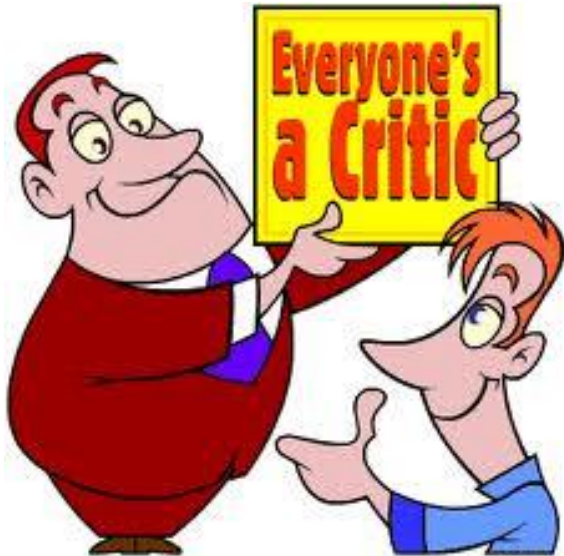
- چرا نقد مهم است؟
- ❖ تحلیل یک فرایند آموزشی از زوایای دید مخاطبان آن برای کمک به بهبود و ارتقاء کیفیت فرایند آموزشی
- ❖ تقویت پویایی و انعطاف پذیری پیاده سازی یک فرایند آموزشی بر اساس بازخوردهای حاصل

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۰: قرار دادن فرایند در معرض نقد و تحلیل

- بررسی منصفانه در طول انجام فرایند و میزان تحقق پیامدهای مورد انتظار توسط خود از طریق بازاندیشی
- بررسی نقاط قوت و ضعف و محدودیت ها از نگاه همتایان و اساتید
- دریافت بازخوردها و نقدهای مدیران و مسئولین آموزشی
- دریافت نظرات مخاطبان و دانشجویان
- دریافت پیشنهادات از جامعه علمی و متخصصان مرتبط با فرایند در راستای بهبود کار
- سابمیت پروپوزال و یا فرایندها در جشنواره ها، همایش ها و سمینارهای مختلف

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۹: قرار دادن فرایند در معرض نقد و تحلیل

بازخورد جو بودن.

بازخورد پذیر بودن.

دانشگاه علوم پزشکی
تبریز

سرنخ ۱۱: نشر و ارائه موثر فرایند به دیگران

پاسخ به این سوال که:

- چقدر در تدوین فرایند به فراهم سازی مقدمات نشر آن فکر شده است؟
- چقدر انرژی برای نشر آن گذاشته شده است؟

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۱: نشر و ارائه موثر فرایند به دیگران

- چرا نشر مهم است؟
- ❖ بسترسازی برای نقد و دریافت بازخوردها
- ❖ زمینه سازی برای انتقال تجارب حاصل از اجرای فرایند به دیگران
- ❖ کمک به ارتقاء علم حوزه آموزش علوم پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۱: نشر و ارائه موثر فرایند به دیگران

شناسایی بسترهای ارائه و نشر

شناسایی روش های ارائه و نشر

اصول تهیه پیام های آموزشی

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۱: نشر و ارائه موثر فرایند به دیگران

- گزارشات رسمی و غیر رسمی به افراد بالا دستی و ذی نفعان
- اطلاع رسانی در وب سایت های مرتبط
- توزیع و انتشار دستورات عمل ها، پروتکل ها، سیلابوس ها
- ارائه در سمینارهای و جشنواره های آموزشی
- نشر در ژورنال های معتبر آموزشی داخلی و خارجی
- ارائه در همایش داخلی و خارجی آموزش پزشکی
- برگزاری کارگاه های آموزشی
- تهیه فیلم، مولتی مدیا و ...

2018 • ABU DHABI • UNITED ARAB EMIRATES
OTTAWA ICME

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۲: انجام فرایند در تیم های کاری و بین رشته ای

- مطالعه مقالات و پژوهش های بین رشته ای و استفاده از آن
- دریافت نقد افراد با زمینه های تحصیلی مختلف
- همکاری تیم های بین رشته ای در انجام فرایند

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۳: توجه به وسعت فرایندها در هر حیطة

- شناخت کلی فرایندهای مورد داوری حوزه انتخابی فرایند
- گروه های هدف اجرا شده (تعداد دانشجویان، رشته های مورد نظر، و ...)
- تعداد دفعات اجرای فرایند

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۴: درک درست معیارهای داوری گلاسیک

- روح و جسم معیارهای گلاسیک (فوت کوزه گری)
- ارتباط جشنواره مطهری و دانش پژوهی آموزشی

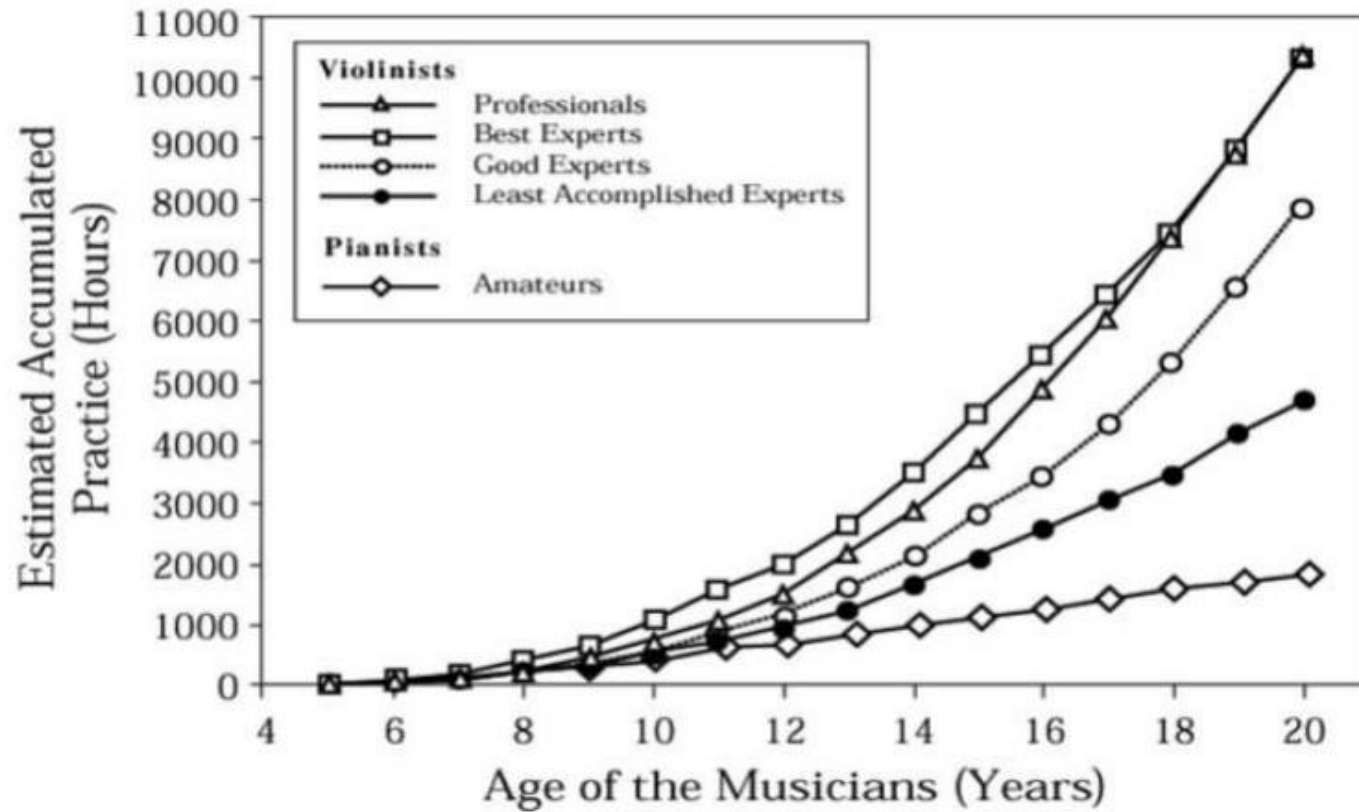

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۵: تمرین مستمر برای داوری فرایندها

تمرین مستمر داشته باشید.

Deliberative Practice

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۶: درس گرفتن از تجارب

فرایندی در جشنواره رد شد! یا امتیاز بالا نگرفت!

• بیان مشکل آموزشی و ضرورت پرداختن به آن قانع کننده نبوده است

• مرور متون و آمادگی کامل نبوده است

• از روشمندی مناسب بهره گرفته نشده است

• پیامدها و ابعاد مختلف اثرگذاری به درستی تبیین نشده است

• و ...

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

سرنخ ۱۷: بازاندیشی بر عملکرد خود

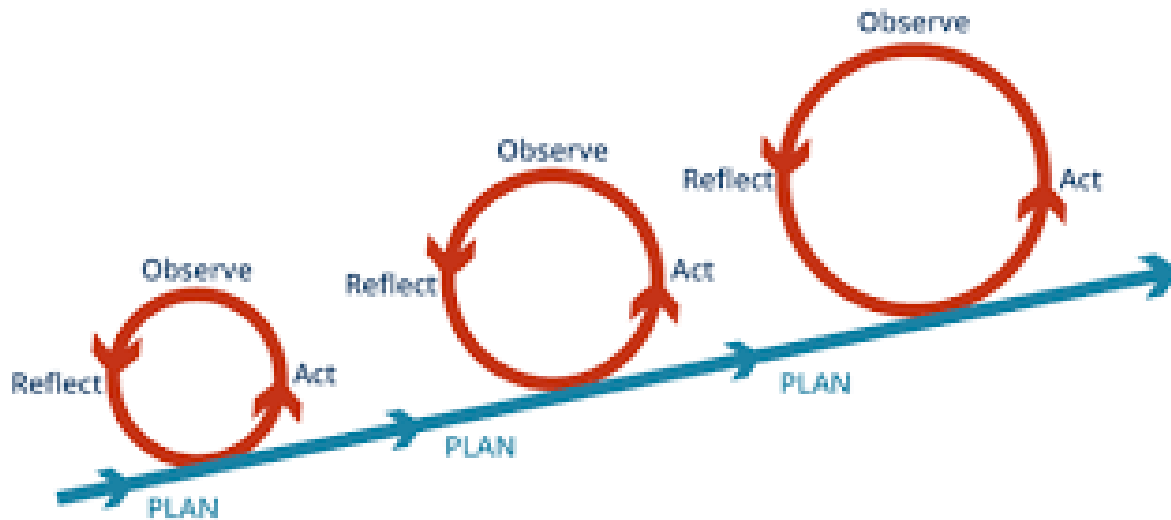
پاشنه آشیل!

بر روند فرایند خود و دیگران بازاندیشی کنید.

تحلیل کیفی کامنت های داوری فرایند داشته باشید.

با سایر همکاران دارای تجربه بحث و همفکری کنید.

موارد چالشی در ارتباط با فرایند را تحلیل کنید.

دانشگاه علوم پزشکی
تهران

جمع بندی

- فرایندهای موثر باز شناسایی و تبیین دقیق مشکلات آموزشی منشا می گیرد.
- تمرین مستمر طراحی و انجام فرایندهای دانش پژوهی آموزشی موثر برای درک معیارهای کلیدی است.
- بازاندیشی بر تجارب کمک می کند.

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی تهران

برای شناخت بهتر فرایندهای دانش پژوهی چی بخونیم؟

- و توصیه پایانی من در این زمینه:
- «اوصیکم و نفسی به مرور آیین نامه، شیوه نامه و راهنمای حیطه های فرایند آموزشی...»
- «اوصیکم و نفسی به فرایندهای دانش پژوهی تایید شده و پذیرفته شده در جشنواره مطهری...»